

УДК 37.035.6:001,1:93

М. Т. Безотосний

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ НА СОБОРНІСТЬ УКРАЇНИ

На основі аналізу праць українських вчених і публіцистів розглянуто питання сутності української національної ідеї.

Ключові слова: національна ідея, політична свідомість, національна гідність, етнопсихологічна соборність, держава, політична еліта.

Ми часто говоримо про українську самостійну соборну державу, але не кажемо, якими практичними кроками можна скріпити її. Для розбудови соборної незалежної держави необхідне створення концептуальних основ сучасної української національної ідеї, соціогуманістичних засад стратегії розвитку держави, нової парадигми буття нації, опрацювання моральних вимог реалізації національних проєктів життєдіяльності, збереження ідентичності історичної пам'яті народу, дорожньої картини інтеграції в світові структури тощо. Саме ці висхідні фундаментальні імперативи оптимально поєднують моральнонаціо-державоцентричність як у середині країни, так і співпрацю з європейським (світовим) співтовариством на основі паритетного й бінарного захисту людини та нації.

Проблема соборності України та української національної ідеї в їх взаємозв'язку і генезі сьогодні актуальні як ніколи. Важливий вклад в розроблення цієї проблеми внесли вчені й політики Степан Вовканич [1], Іван Дзюба [2], Микола Жулинський [4], Оксана Забужко [5], Петро Кононенко [6], Левко Лук'яненко [7], Дмитро Павличко [8], Мирослав Попович [9], Валерій Солдатенко [10] та інші.

Метою цього стислого дослідження є простежити й проаналізувати еволюцію боротьби українського народу за соборну Україну і значимість у вказаному української національної ідеї на сучасному етапі.

Соборність... Ця тема буде актуальною для України ще довгий час. Річ у тому, що коли зароджувалась ідея соборності, то соборність розумілась як зібрання всіх

українських земель, які перебувають у складі інших держав, в єдину незалежну Українську державу. Землі зібрали, а якщо десь якісь і залишилися чи то в Польщі, чи то в Росії, це питання тепер ніхто не порушуватиме. Нині проблема у тому, що українці роз'єднані не територіально, а за етнопсихологічним станом. А етнопсихологічна соборність набагато складніша, дорожча! Т.Г.Шевченко в творі "і мертвим, і живим..." закликає саме до етнопсихологічної соборності: "Обнімітесь, брати мої, молю вас, благаю!"

Соборність – це для України не тільки поняття географічне, а й соборна здатність нації творити українську державу, наповнювати її добрими ділами національного і загальнолюдського змісту. Свята святих завдань української національної ідеї – це сформувати єдиний національний економічний, мовно-інформаційний, культурний, релігійний та інші простори і допомогти всім українцям у різних регіонах усвідомити себе соборною державоцентричною нацією.

Отже, соборність – не лише інтеграція економік регіонів, а й духовна, морально-психологічна характеристика. Внутрішньо притаманна людині, її свідомості та ментальності. Це інтеграція в зовнішній світ, це джерело державної суб'єктності.

На жаль, ми не встигли створити нової ідеології взамін старої. Якось японського дипломата запитали: "Чого не вистачає Україні?" І він відповів: "Націоналізму, бо це вищий ступінь патріотизму, коли ти все робиш задля блага країни." А в нас багато хто любить не Україну в собі, а себе в Україні. Головним в націоналізмі є ідея державності, незалежності та самобутності. Бо держава – це форма й засіб організації повноцінного життя народу. А народ – це не тільки корінний етнос, а й усі національні меншини, котрі мешкають на території держави.

Для зміцнення соборності України потрібно розуміти сутність поняття "ідея" і "національна ідея" зокрема. За визначенням видатного філософа П.В.Копніна поняття "ідея" є такою формою свідомості, в якій, по-перше, дано повний образ реальності й, по-друге, сформульовано пов'язану з цим образом мету та спосіб її досягнення. Національна ідея ж – це суспільний проект загальнонаціонального масштабу, невід'ємною частиною якого є певне уявлення про об'єктивне становище нації, її цінності й проблеми, а також про загальнонаціональні цілі та шляхи їх досягнення [8, с.14-20]. Національна ідея належить до довготривалої загальнонаціональної стратегії. Національна ідея – духовна основа життєдіяльності нації, яка задає її світоглядні та цілепокладаючі орієнтири, визначає ціннісні орієнтації. На побутовому рівні – відчуття й розуміння цінності історичної долі, усвідомлення сприйняття нерозривності генетичного зв'язку нації, власний ідеал народу, що є зальне ним уявленням про призначення нації та її місце в навколишньому світі [6, с.264-266]. Українська національна ідея – це саме буття нації. Адже вона поєднує в собі й культуру, і патріотизм, і націоналізм, і мову, і віру. Національна ідея є соціально-політичним, морально-етичним та психологічним феноменом народного буття, менталітетом народу, що згуртовує його в єдине ціле. Ми говоримо про національну ідею, коли певний народ відчуває свою єдність, свій внутрішній зв'язок, розуміє своє ставлення та розвиток, усвідомлює свою долю та призначення.

Складовими української національної ідеї є також зміцнення соборності нації й людини як повноцінне, самодостатнє соціально-економічне, етнокультурне середовище в системі національного інформаційного простору, який не гнітить, не розмиває тотожність народу, де повноправно функціонує передавання знань від покоління до покоління, а значить, виховується національно свідомо, цілісна людина і спільнота. Первинними є патріотично свідомо особистість та державна нація, де панує гармонія взаємин між ними.

Останнім часом в Україні свідомо чи несвідомо збільшується маса російськомовного населення і тим самим підсилюється шовіністичний тиск постімперської асиміляції. Цим послаблюється національний простір українства та його національної ідеї. Цього не бачить тільки так звана радянська людина та імперська нація, котрі заперечують право українців на національну ідею, на їхній суверенітет – державний, мовно-територіальний, інформаційно-просторовий. Не може бути вільною людина, доки буде її нація не вільна і далі буде окупований інформаційний простір, панує інтелектуальний антиукраїнізм в освіті, соціальних науках, у державній гуманітарній політиці.

Для утвердження української незалежної держави необхідно об'єднати націю. Без сконсолідованої громадської нації звести міцний підмурівок нашого державотворення неможливо. Необхідно визнати, що фундаментом і наскрізним елементом цього підмурівок має стати широко соціалізована українська національна ідея – міцно замішана на загальноукраїнських інтересах, високих соціально – моральних, традиційних духовних та матеріальних цінностях – обітована земля, соборна держава, її питома мова, єдина Помісна церква, національний інформаційний, освітній, науковий й інші простори, історична пам'ять, конкурентоспроможна економіка, благополучна екологія, заможний народ, європейський вектор інтеграції; рівноправні взаємини зі всіма добрими сусідами, зокрема світовим співтовариством взагалі.

На жаль, Україна сьогодні й досі не має ідеологічного супроводу свого державотворення та становлення нації, а має девальвовані проблеми втілення національної ідеї, пошуку позитивного її історичного тлумачення, наукових досліджень перспектив розвитку в інформаційно-просторовій, інформаційній моделі розбудови національної держави, у здійсненні її євроінтеграційних намірів тощо. Фактично в Україні немає національно ідеологічних партій. Необхідно створити національну еліту, яка опрацювала б стратегію ідеологічного забезпечення державотворення.

Незалежно від розмаїття поглядів і підходів до формування української Ідеї, нація повинна об'єднатися навколо визнання того, що історичний процес виникнення, становлення та поширення названої ідеї проліг від демократичної Конституції Пилипа Орлика, Кирило – Мефодіївського соціального гасла “країна без хлопа й пана” через міхновське усвідомлення України як національної самостійної держави, боротьбу УНР, її злуку із ЗУНР та визвольно-бойовий клич УПА “здобути або вмерти” за неї до сьогоднішніх пошуків розроблення євроінтеграційної стратегії розвитку нашої країни в системі модерних світових джерел та досягнень їхніх життєвих стандарті [1].

Традиційно 22 січня по всій Україні відзначають День Соборності. Патріотичні сили по всіх регіонах відзначають цю святкову дату і, бажано, щоб і

на державному рівні цю дату згадували більш урочисто. На початку 2013 року представницька делегація з російської Кубані офіційно звернулася до президента України погодити питання спільно відзначити День Соборності України. У Брянську й Воронежі щорічно 22 січня проходять марші соборності та єднання. Такі не бачені дотепер заходи ставлять далекосяжну мету – повернення територій, споконвіку населених українцями, як – от: Брянщина, Воронежчина, Ставропілля, Кубань – в лоно України [3].

Потрібно утвердити гармонізацію в українському суспільстві в усіх напрямках: а) національних інтересів і загальних фундаментальних принципів свободи, соціального та економічного добробуту, захисту прав і людини й націй; б) основ ліберальної економіки (в центрі – людина, вільний ринок) та національної (а не націоналістичної) ідеології з акцентом на націю, що дала назву державі. Припинімо розглядати націоналізм як ідеологію поневоленого народу! Тоді побачимо в ній доктрину патріотичної любові до Батьківщини.

На нинішньому етапі влада взяла курс реформи. Важливо, не забути при їх проведенні про гармонізацію українського суспільства в усіх напрямках: без розуміння і реалізації української національної ідеї на всіх рівнях ці проблеми не розв'язати.

Правда і чесність, любов і пошана – цими загальнолюдськими цінностями повинні жити українці й піднімати дух народу до почуття гідності громадянина незалежної соборної України. На варто забути, ліві ми чи праві, при владі чи в опозиції, а варто пам'ятати, що перш за все ми – українці. І в єдності наша сила

Список використаних джерел

1. Вовканович С. Антихартія / С. Вовканович // Україна молода. – 2013. – 18 січня.
2. Дзюба І.М. Україна в пошуках нової ідентичності: статті, виступи, інтерв'ю, памфлети / І.М.Дзюба. – К.: Україна, 2006. – 847 с.
3. Довгаль С. Соборність з кубанцями / С.Довгаль // Україна молода. – 2013. – 17 січня.
4. Жулинський М. Велич національного обов'язку / М.Жулинський // Рідний край. – 2012. – №1. – С. 39-48.
5. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст / О.Забужко. – К.: Факт, 2009. – 156 с.
6. Кононенко П.П. Свою Україну любіть / П.П.Кононенко. – Суми: Університетська книга, 2008. – 478 с.
7. Лук'яненко Л. Національна ідея і національна воля / Л.Лук'яненко. – К.: МАУП, 2003. – 288 с.
8. Павличко Д. Українська національна ідея: Статті, виступи, інтерв'ю. Документи / Д.Павличко. – К.: Основи, 2004. – 728 с.
9. Попович М. Українська національна ідея / М.Попович // Вісник НАН України. – 2005. – №8. – С. 14-20.
10. Солдатенко В. Українська ідея. Історичний нарис / В.Солдатенко. – К.: Наукова думка, 1995. – 130 с.

М. Т. Безотосный

ВЛИЯНИЕ УКРАИНСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ НА СОБОРНСТЬ УКРАИНЫ

На основе анализа работ украинских ученых и публицистов рассматриваются вопросы сущности украинской национальной идеи и её влияние на формирование этнопсихологической соборности Украины на современном этапе.

Ключевые слова: *национальная идея, политическое сознание, национальное достоинство, этнопсихологическая соборность, государство, политическая элита.*

N. T. Bezotosnyi

INFLUENCE OF UKRAINIAN NATIONAL IDEAS ON UKRAINE CONCILIARITY

On the basis of research analysis of the political essays of Ukrainian scientists and writes the essential feature of Ukrainian national idea and its influence on the forming of ethnopyschological Ukraine conciliarity at the present time were considered.

Key words: *national idea, political consciousness and national dignity, ethnopyschological conciliarity, state, political elite.*

Надійшла до редакції 3 грудня 2013 року

* * *